

GEORGE TABORI
WEISMAN EN ROTGESICHT
Een joodse western
Duits van Ursula Grützmacher-Tabori

Vertaling Tom Kleijn

PERSONEN

Weisman

Ruth, zijn dochter

Rotgesicht

Een jager

Een ezel en een gier

© George Tabori 1990
Gustav Kiepenhauer Bühnenvertriebs GmbH
Schweinfurthstrasse 60 D- 14195 Berlin, Germany

© Copyright Nederlandse vertaling Tom Kleijn & Rezy Schumacher 1990

EEN**Verdwaald**

De woestijn zonder meer, een koperkleurig plateau in de Rocky Mountains. Een schermvormige pijnboom, een bosje salie, een poel van een meter diep met brak water. Op de pijnboom een ouwelijke gier.

5 uur 's middags, windstoten gieren om de stenen.

De zon achter een stofwolk ziet eruit als de maan. Men hoort een auto stoppen.

Weisman, die een zwart alpaca kostuum draagt en onder zijn arm een bruine papieren zak met de urn van zijn vrouw klemt, komt eraan waggelen. Zijn mindervalide dochter Ruth loopt achter hem aan, hurkt achter de pijnboom om haar behoefte te doen. Zij is op een mooie manier mongoloïde en heeft diverse andere gebreken. Soms praat ze met een scheve mond, soms gromt ze.

WEISMAN

Verheffend gezicht. Geen koffie, geen kranten, zelfs geen straatnaambord, alleen de wind die je bespringt als de straatrovers van Upper Broadway. Geef het aan de Indianen terug. Kijk, een korhoen.

RUTH WEISMAN

Gier.

WEISMAN

Mazzeltof.

(Praat bitter in de papieren zak.)

De volgende keer gaan we proberen te vliegen, hè, Bella? Wat heb jij tegen een fatsoenlijke buiklanding of een kaping? Jij was nooit het type van de gijzelaar, klopt toch, Bella? Jij ziet er niet eens joods uit, nu al helemaal niet, een hoopje as in een ronde urn.

(Zijn ogen worden rood van schaamte.)

Vergeef me, Bella.

(Hij zet haar op het muurtje.)

Denk aan de Heilige Schrift, Ruthie, bewater de woestijn, totdat zij bloeit, maar niet tegen de wervelwind in.

(Hij kijkt in de verte.)

Hé, wil je nou eens 'n echte Indiaan zien, op een ding, dat er uit ziet als een muildier?

(Ruth piept van vreugde als een vogeltje.)

WEISMAN

We hadden niet van de snelweg af moeten gaan, een van mijn dagelijkse vergissingen, maar ik wilde dat je van een mooi stukje landschap zou kunnen genieten, verweren en vergaan mogen ze, die mooie stukjes landschap. Ik denk, dat we hopeloos verdwaald zijn. Hier, hou je moeder 'ns vast.

(Geeft haar de papieren zak en bestudeert de Essokaart vanuit verschillende hoeken.)

We zijn hopeloos verdwaald. Geen paniek!

RUTH

Geen paniek, Daddy!

(Er klinkt een gewerschot, een jonge gier valt uit de hemel. Ruth loopt onder klagelijk gegrom naar hem toe, knuffelt en aait hem. Ze begint de vogel onder stukken steen te begraven, als opeens de jager tabakpruimend vanachter een stuk rots opduikt. Een echte donderstraalgoj. Hij draagt een fluorescerende rode jagershoed van kunstbont, op zijn rug heeft hij om niet per ongeluk overhoop geschoten te worden een slabbetje met zijn jachtvergunning bevestigd. Hij gaat op het muurtje zitten, laat zijn gelaarsde benen bungelen en wiegt een geweer met vizier.)

WEISMAN

Halali.

DE JAGER

Ook halali.

WEISMAN

Hoe kom je van hier naar New York City?

DE JAGER

Helemaal niet

WEISMAN

En ergens anders heen?

DE JAGER

Ook niet.

WEISMAN

Ik bedoel, naar een motel bijvoorbeeld of 'n MacDonalds of een pompstation?

DE JAGER

Is die blauwe Granada daarzo van U?

WEISMAN

Jazeker, meneer.

DE JAGER

Zit de sleutel d'rin?

WEISMAN

Nee, waarom?

DE JAGER (*steekt een grote rode hand uit*)

Hier d'rme.

WEISMAN

Ik wil me niet overal mee bemoeien, maar wat wilt U met mijn sleutel?

DE JAGER

Rijden. imbeciel.

WEISMAN

Meneer, ik zou de laatste zijn die zich in vruchteloze discussies wil storten, vooral niet met een oude bekende. Ik rijd U graag overal naar toe, ook naar Texas wat mij betreft. Er bestaat werkelijk geen reden mijn blauwe Granada te jatten en mij en mijn dochter dood te laten vriezen, als de zon onder is gegaan.

DE JAGER

Schiet op.

(*Weisman geeft hem de sleutel.*)

DE JAGER

Mijn bloedhond is zwanger. Zegt U tegen dat mormel, dat ze mijn buit hier brengt.

(*Ruth gaat op de begraven vogel zitten.*)

WEISMAN

Ruthie, je hebt gehoord, wat deze heer heeft gezegd, breng hem zijn buit.

(*Ruth gromt koppig.*)

DE JAGER

Waar ik vandaan kom, verzuipen ze mismaakten als blinde katten.

WEISMAN

Hebt U niet het lef mijn dochter voor een mismaakte uit te schelden.

(De Jager gooit de papieren zak naar Weisman, die hem opvangt en ermee op de grond valt. Ruthie is de Jager op zijn rug gesprongen en bijt hem in zijn nek. De Jager schudt haar van zich af. Ruth gooit stenen naar hem. De Jager vuurt een schot af, Ruth vlucht in de armen van Weisman. De Jager pakt de dode gier op en gaat. De wind giert harder. Men hoort het wegrijden van de auto.)

WEISMAN

Voor die goj start je wel.

(Roept de Jager achterna.) In de linker band zit te weinig lucht! Voor of achter dat moet hij zelf maar uitzoeken.

(Men hoort de auto loeien en janken, totdat het klinkt als de wind. Ruth bonkt met haar hoofd tegen een rots. Weisman drukt haar tegen zich aan, wiegt haar.)

RUTH

Arme gierebaby.

TWEE

De kunst van het liften

WEISMAN *(probeert Ruth te troosten)*

Noemi, noemi, schattekind, en vergeet niet, wij, de Weismannen, raken al sinds vijfduizend jaar of zo in topvorm, wanneer we tegen de muur of zelfs door de muur heen worden geduwd, en dat zou nu het geval kunnen zijn. Dan pas beginnen de Weismannen tegen de ramspoed te vechten als leeuwen, nou ja, dan niet als leeuwen, maar toch als honden.

(Hij speelt een hond, gromt, laat zijn tanden zien, enz., Ruth glimlacht niet.)

O ja, mijn lieve kind, juist met deze verzetsmentaliteit heb ik bijvoorbeeld de Depressie overleefd, Hitler, drie faillissementen, anderhalf hartinfarct en, dat zeg ik niet zonder eerbied, je moeder. Ze was zoet als wijn, tot jij werd geboren, waarvan ze geheel alleen mij de schuld wilde geven. Arnold, zei ze, toen ze na de keizersnede bijkwam, je hebt me zwanger gemaakt tijdens de Hoge Feestdagen, dronken als je was van de Moskovitz-wijn, in zo een

geilkwijlende roes, dat je me mijn jurk van mijn lijf rukte, een beigekeurige creatie, die ik in de uitverkoop te pakken had gekregen, en je beestachtige lust op de keukentafel bevredigde. Onvermijdelijk heeft God ons met een kind gestraft, dat nooit dokter zal worden, nooit advocate, zelfs geen striptease-danseres.

(Ruth gromt.)

Voor mij was je nooit een straf, Ruthie, maar een wonderlijk, zij het ook lichtbeschadigd geschenk van God, een waarschuwing, dat volmaaktzijn een soort godslastering is, alleen God is volmaakt, en als je het mij vraagt, zelf heeft hij, in het paradijs bijvoorbeeld, een paar stommiteiten uitgehaald, als je aan de appel denkt en de slang en de pracht van de naaktheid, hoe, voor de duivel, had iemand ooit die rib kunnen weerstaan, met of zonder keukentafel, zelfs God niet, als je het mij vraagt, die dat prachtige bloterikje toeriep, "Don't sit under the apple tree ...". Voor mij, Ruthiekind, was je altijd een schat, een heiligdom, zonder meer het ware slachtoffer, en alleen een slachtoffer verdient, als je het mij vraagt, liefde.

(Hij kust haar op het voorhoofd, zij knabbelt aan zijn kin.)

Laat dat! Ik beloof je plechtig, ons naar New York naar Riverside Park te brengen, waar ze begraven wilde worden.

(Ruth huilt.)

De hoop laten we nooit varen, in deze godverlaten Rocky's moet er toch een of andere vorm van verkeer bestaan. Hoor ik daar het geronk van een vrachtwagen, het janken van een schoolbus?

RUTH

Nee.

(Zij luisteren.)

WEISMAN

Nog niet, maar als ik ooit had opgehouden, in wonderen te geloven, was ik nooit in de herenondergoed-bussiness gestapt. Wat we nu nodig hebben, zijn een paar liftruukjes. Eerlijk gezegd, ik heb nog nooit gelift.

(Ruth huilt, hij probeert haar met grapjasserie op te vrolijken.)

In de jaren '30 heb ik een film met Clark Gable en Claudette Colbert gezien, het beste liftnummer, dat er ooit op het witte doek is vertoond.

(Speelt het voor.)

Zo zou ik bijvoorbeeld met mijn vingers kunnen knippen of met mijn armen zwaaien, om duidelijk te maken dat het om een noodgeval gaat: de gebalde vuist opsteken, sommige vrachtwagenchauffeurs zijn nog altijd socialist: neerknielen, de handen vouwen, voor het geval er een katholiek voorbijkomt: dwars over de middenstreep gaan liggen, om me te laten overrijden. Wat doet het ertoe, jullie hebben toch niet het lef, dat wil ik zien, hoe jullie een lid van de Wiltshire Kamer van Koophandel te pletter proberen te rijden, een abonnee van de New York Times, de bezitter van een, weliswaar geblokkeerde, American Expresscard! Of ik zou verleidelijk een broekspijp kunnen optrekken, sommige van die beroepschauffeurs doen het al jaren met schooljongens. Of het haar uit mijn hoofd trekken, de as van je moeder op mijn hoofd strooien en een kaddisj jammeren.

RUTH *(de kaddisj onderbrekend)*

Het is wel goed zo.

WEISMAN

Verder had ik het ook niet geweten. Of hoe zou het zijn, te doen, alsof ik me van kant wilde maken, maar precies getimed, zodat ze me op het laatste moment van deze steile afgrond terugtrekken.

(Eindelijk glimlacht Ruth.)

Als alternatief zou ik ook de harde bink kunnen spelen. Humphrey Bogart bijvoorbeeld.

(Met een denkbeeldig pistool)

Handen omhoog, Bimbo. Weg uit die kar. Sleutels hier. Klauwen tegen de rots, een verkeerde beweging en je bekijkt de radijsjes van onderen. Dan rijden we weg in de zonsondergang, hoe doe ik dat, Ruthie?

RUTH *(lacht)*

Miserabel.

(Ze houdt op met lachen en luistert.)

(In de stilte horen zij het klepperen van hoeven. Weisman loert vanachter een rotsblok.)

WEISMAN

Een teken in de woestijn? Een mooie slanke originele Indiaan met deken! Of die ooit van Einstein heeft gehoord? Van Auschwitz? Van gefillte fisch? Godzijdank was Buffalo Bill een goj. Sta op en probeer er normaal uit te zien, Ruthie.

DRIE

Een mooie plek om te sterven

(De man op het muildier komt het plateau opgereden.)

WEISMAN *(knipt met zijn vingers)*

Hugh!

ROTGESICHT

Hoe bedoelen?

WEISMAN

Ik ben verdwaald.

ROTGESICHT

Lange weg naar Santa Fe.

WEISMAN

O ja?

ROTGESICHT

Lange lange weg naar Santa Fe.

WEISMAN

Ik was nooit goed in aardrijkskunde.

ROTGESICHT

Lange lange lange weg.

WEISMAN

Hoe lang?

ROTGESICHT

Vijf dagen. En vijf nachten.

WEISMAN

Dat is lang.

ROTGESICHT

Heel lang.

WEISMAN

Ik wilde niet naar Santa Fe.

ROTGESICHT

Ik ook niet.

WEISMAN

Het leven zit vol verrassingen.

ROTGESICHT

Wie is verrast?

WEISMAN

The answer, my friend, is blowin' in the wind ...

ROTGESICHT

Ik heb nooit van Santa Fe gehouden.

WEISMAN

En New York City?

ROTGESICHT

Lange lange lange lange weg naar New York City.

WEISMAN

Neemt U ons mee.

ROTGESICHT

Verdwijnt U uit mijn woestijn.

(Hij wil verder; Ruth maakt een geluid als een vogel. Rotgesicht stopt, rijdt verder.)

WEISMAN

Een momentje. *(Rotgesicht rijdt verder.)*

Wacht, broeder. *(Rotgesicht rijdt verder.)*

Genade zij uw deel enzovoorts. *(Rotgesicht rijdt verder.)*

Luister toch eens, klootzak.

(Rotgesicht draait zich om. Weisman doet een stap terug, maar Ruth doet alle liftruukjes na, die Weisman eerder heeft laten zien. Rotgesicht komt dichterbij, stopt zijn muildier. Ruth gaat er vóór liggen.)

Excuseert U de uitdrukking. Onvergeeflijk scheldwoord. Geboren uit vertwijfeling.

Vertwijfeling. Vertwijfeling. Mij zou het niet uitmaken in de eenzame prairie te sterven, beetje overdreven. Ik smeeek voor mijn gezin. Mag ik U aan mijn dochter Ruthie voorstellen? Een juweel, een engel van naastenliefde, een liefhebster van alles wat leeft, inclusief kakkerlakken

en cactussen, en dat ondanks kleine gebreken, zoals onduidelijk taalgebruik, enige spastische tics, verwaarloosbare problemen met de tafel van één. En hier, mijn vrouw Bella.

(Tilt de papieren zak op.)

Stierf afgelopen maandag aan een verlate verstandskies. Haar gezicht zwol op en klapte uit elkaar als Bubble Gum. Je zou het niet voor mogelijk houden vandaag de dag, als je aan de wonderen van de wetenschap denkt ... Ach ja, de wonderen van de wetenschap!

(Hij huilt in de papieren zak.)

Die slagers! Die godverdomde dentaaldilletanten! Negenentwintig jaar getrouwd, leerden elkaar, allebei nog maagd, op de middelbare school kennen, vergeeft U mijn biechtstemming, haar tanden zijn nooit erg goed geweest. Ondanks alles, je zou het niet voor mogelijk houden vandaag de dag, waarin ze harten en nieren maken, dat ze mijn vrouw aan een tand laten creperen. Nooit heb ik een andere vrouw aangeraakt, beetje overdreven, maar alles, wat hier en nu gebeurt, is haar schuld. Op haar sterfbed moest ik haar op mijn gezondheid zweren, haar naar Riverside Drive terug te brengen en haar as in het park uit te strooien, waar ze een paar keer gelukkig is geweest. Ze had altijd angst om te vliegen, daarom reed ik met de auto naar het Oosten, totdat die jager mijn auto jatte. Wanneer U ons naar de dichtstbijzijnde bushalte of taxistandplaats meeneemt, zal ik U uw onkosten vergoeden. Generaal Custer was nooit mijn pakje aan, of een van die andere indianenuitroeiers.

ROTGESICHT *(stijgt van het muildier af)*

Vreemdelingen in het paradijs.

WEISMAN

Mijn naam is Weisman, Arnold Weisman. Ik hoop, dat wij U niet tot last zijn.

ROTGESICHT

De schaduwen worden langer.

WEISMAN

Heerlijke zonsondergang. Verheffend gezicht. Mijn vrouw Bella was een fan van Gods vrije natuur.